

HET KAMPONGBESTUUR IN DE ONDERAFDEELING WADJO. (Celebes en onderhoorigheden).

I. Inleiding.

1. De hieronder te vermelden gegevens werden verzameld in het 3de kwartaal van 1936 en in begin 1937 neergelegd in een nota, waaraan deze verhandeling zoo goed als geheel is ontleend. Zij geven den toestand weer, zooals die omstreeks Juli 1936 werd aangetroffen. Uiteraard hebben zij slechts een globale beteekenis. Het voordeel, daaraan verbonden, is echter, dat zij in hun betrekkelijke algemeenheid een meer blijvende waarde bezitten, aangezien in de gemiddelde verhoudingen geen belangrijke veranderingen plaats grijpen in periodes van eenige maanden of jaren.
2. Doel van het onderzoek was slechts, eenig inzicht te verkrijgen in de h u i d i g e inrichting van het kampongbestuur en daarmee samenhangende kwesties.

N i e t dus: bestudeering van de historie op dit punt.

Intusschen zal aan de verzamelde gegevens een korte beschouwing van den toestand, zooals die bij de komst van ons Bestuur in het Wadjosche was, voorafgaan.

3. Volledig was het onderzoek zeker niet. Tot het houden van een meer omvattende enquête ontbraken tijd en gelegenheid. Hieronder volgen dan ook slechts „eenige” — niet: alle gegevens, die voor een beter inzicht in het kampongbestuur van gewicht zijn.
4. In de hieronder op te nemen overzichten zullen niet steeds de verkregen gegevens voor iedere Wanoea afzonderlijk vermeld worden. Dat zal slechts dan geschieden, wanneer zulks een beter inzicht ten goede kan komen. Overigens zal volstaan worden met vermelding van de Onderafdeelingstotalen.

II. Kort historisch overzicht.

De Onderafdeeling Wadjo wordt gevormd door het zelfbesturend landschap van gelijken naam, staande onder een meerhoofdig Zelfbestuur.

Dat landschap is verdeeld in kleinere gebiedsdeelen, Wanoea's genaamd. Deze Wanoea's waren oorspronkelijk — althans voor een deel — min of meer onafhankelijke rijkjes, die echter gewoonlijk onderling gebonden waren door schatplichtigheid of bondge-

nootschap. Aan het hoofd van de Wanoea stond en staat een Bestuurder, die meestal den titel van „A r o e” voert. Thans worden de Wanoea-hoofden ondergeschikt geacht aan het Zelfbestuur — vroeger was dat voor verscheidene Wanoea's niet of slechts theoretisch het geval. Bepaalde families hebben gewoonlijk recht op de vervulling van het aroeschap in bepaalde Wanoea's. In den regel zijn dat tevens de familie's, die recht hebben op de vervulling van een plaats in het Zelfbestuur. Voor eenige Wanoea's valt verder het aroeschap samen met lidmaatschap van het Zelfbestuur.

Iedere Wanoea is thans op zijn beurt weer onderverdeeld in een aantal kampongs, territoriale bestuurseenheden onder eigen hoofden.

De huidige kampongsgewijze indeeling van Wadjo en de instelling van het kamponghoofdschap zijn echter klaarblijkelijk schepingen van het Gouvernement. Van een eigenlijk kampongbestuur was vóór onze komst geen sprake en eigenlijke kamponghoofden bestonden niet. Het gezag in de nederzettingen werd uitgeoefend door de diverse leden van de „Hadat”, een bestuurstevens rechtcollege dat iedere Aroe onder of naast zich had. Ieder van die leden had meestal gezag in een bepaald gebied, doch in kleine aroeschappen was er gewoonlijk slechts één lid van de Hadat, dat deze vorm van gezag uitoefende. Men placht overigens te zeggen, dat de Aroe enkel en alleen de drager was van het gezag.

In het algemeen kan men aannemen, dat vóór onze komst de bestuurstoestanden in de kampongs zeer verward waren. Elk lid der Hadat had meestal eenige kampongs onder zich, waarvan echter de bevolking maar gedeeltelijk onder zijn bevelen stond, terwijl de rest der ingezetenen slechts naar de bevelen van één der zelfbestuursleden of van het betrokken wanoeahoofd luisterde. Naast een zekere territoriale gezagsindeeling trad dus het persoonlijk element bij de bestuursvoering sterk op den voorgrond.

Opgemerkt dient voorts te worden dat de adel in den regel, waar hij ook gevestigd was, rechtstreeks stond onder het betrokken wanoeahoofd.

De Hadatleden voerden verschillende titels, naar plaatselijke gebruiken, als: Matjowa (Matowa), Pabitjara, Pabate, Padanreng, Mado, enz. De meest gebruikelijke was die van „matjowa”.

In dit verband zij terloops opgemerkt, dat de bevolking een

bijzondere waarde hechte aan titels. Die waardeering merkt men nu nog bij de kampongbevolking. Er is dan ook reden voor de stelling, dat de mindere invloed der tegenwoordige kamponghoofden deels te wijten moet zijn aan het niet eerbiedigen van de oorspronkelijke titels door ons Bestuur.

In nagenoeg alle aroeschappen werden de Hadatleden in de uitoefening hunner functie bijgestaan door de hieronder te noemen waardigheidsbekleeders:

- a. Oeloeanang.
- b. Matjowa kampong.
- c. Matjowa Paddare (voor den landbouw), Matjowa Pakkadja (voor de visscherij) en Matjowa Pabbaloe (voor den handel).
- d. Parrennoeng, ook wel genoemd „Sareang”.

A d. a. d e O e l o e a n a n g :

Het gezag dezer waardigheidsbekleeders vloeide voort uit genealogische verhoudingen. Door vestiging van een familie op een bepaalde plek ontstonden oorspronkelijk de kampongs, waarvan de stichters „anang” genoemd werden. De oudste of de voornaamste onder hen werd dan tot „oeloeanang” (= „hoofd der anangs”) verheven. De oeloeanang hadden in den regel een bepaald invloedsgebied. Hun taak strekte zich voornamelijk uit tot het oplossen van geschillen langs minnelijken weg. Mochten zij daarin niet slagen, dan eerst brachten zij de zaak voor bij de betrokken Hadat, bij wie de rechtspraak berustte. Daarbij traden de oeloeanang als raadslieden op. Voorts speelden zij een rol bij de aanwijzing van kandidaten voor het Aroeschap of het lidmaatschap van de Hadat. Ook werden zij opgeroepen tot het bijwonen van belangrijke vergaderingen..

Aangenomen mag worden, dat uit het instituut der oeloeanang zich geleidelijk het hoofdenbestuur ontwikkelde. Zij waren vroeger te beschouwen als representanten der families tegenover het vorstenbestuur. Door de degradeering van de Hadatleden en van vele kleine Aroes na de komst van het Nederlandsch bewind tot „kapala kampong” is het gezag der oeloeanang grootendeels verloren gegaan. In vele Wanoea's treft men thans geen oeloeanang meer aan en die welke er nog zijn, hebben niet meer de beteekenis van vroeger. De taak der oeloeanang is sinds de komst van het Gouvernement grootendeels overgenomen door de kamponghoofden. Velen dezer ontbreekt echter het op de traditie gegronde groote gezag der oeloeanang.

a d. b. d e M a t j o w a k a m p o n g :

Deze waardigheidsbekleeders speelden bij beraadslagingen over speciale onderwerpen een groote rol. Hun taak verschildte in details weinig van die der oeloengan. Deze functie is evenals die der oeloengan sedert de komst van het Gouvernement geworden door de instelling van het kamponghoofdschap, althans in vele Aroeschappen.

a d. c. de Matjowa paddare enz.:

De taak van deze waardigheidsbekleeders beperkte zich tot datgene, waarvoor zij speciaal waren aangewezen (vischvangst, landbouw en handel). De Hadat onthield zich zooveel mogelijk van rechtstreeksche inmenging in hun arbeidsfeer.

a d. d. de Parrenoengs of sareangs:

Hun taak was uitsluitend: het oproepen van de kamponglieden tot het bijwonen van bijeenkomsten, het overbrengen van de door de Hadat gegeven opdrachten e.d.. Zij waren dus de laagste functionarissen in het oude bestuurssysteem.

III. Overzicht van het aantal nederzettingen en kamponghoofden per Wanoea.

Wanoea	aantal neder- zettingen	aantal kampong- hoofden
Sengkang	25	13
Tempe	16	10
Tantjoeng	42	16
Lowa	13	7
Ana-banoea	29	13
Belawa Alaoe	42	12
Belawa Orai	49	9
Gilirang	61	11
Roempia	21	6
Paria	31	15
Akotengang	42	19
Penrang	20	11
Peneki	43	10
Bola Lempong	34	15
Tosora	11	6
Pamana	30	24
Wage	14	8
Oegi	19	6
Lioe	12	4
Pitoempanoea	43	28
Totalen	597	243

Toelichtingen en opmerkingen.

1. In de 2de kolom werden opgenomen alle nederzettingen — plaatsen van samenwoning — die territoriaal van andere nederzettingen zijn gescheiden en door de bevolking zelve als afzonderlijke kampongs worden beschouwd.

Dat het aantal kamponghoofden zoo aanmerkelijk veel kleiner is dan het aantal nederzettingen, vloeit uiteraard voort uit de omstandigheid dat één hoofd meerdere nederzettingen onder zich pleegt te hebben. Er werd niet geval voor geval nagegaan, of de samenvoeging van meerdere nederzettingen onder één hoofd haar rechtvaardiging vond in het feit, dat de samengevoegde eenheden van oudsher in nauwe relatie tot elkaar stonden (b.v. in die van „iboe kampong” tot „anak kampong”).

Aangenomen mag echter worden, dat zulks zeer dikwijls niet het geval was en dat ons streven naar bestuursconcentratie niet zelden leidde tot een (min of meer kunstmatig) samenvoegen van wat niet bijeen hoorde.

Het ligt echter buiten de strekking van deze verhandeling om hierop — en op de nadeelen, aan een dergelijk systeem verbonden — dieper in te gaan.

2. In verband met het bovenstaande doet zich natuurlijk de vraag voor of er, speciaal in de afgelegener „anak kampong”, waarin de eigenlijke kepala kampong niet woont, gezagdragers aanwezig zijn, die in bijzondere, spoedeischende gevallen kunnen optreden.

Over het algemeen is zulks inderdaad het geval. Gewoonlijk is er in ieder der van de woning van het kamponghoofd ver verwijderde „anak kampong” een „wakil kepala” of „sareang” aanwezig, die namens hem kan optreden. Soms ook wordt daarvoor een der kampongoudsten aangewezen door het kamponghoofd, dat daarbij gewoonlijk een keuze doet uit een der grootste families van de betrokken „anak kampong”.

Een vaste regeling ontbreekt echter. Zoo zijn er Wanoea's, waar eenige „anak kampong” wèl, andere weer niet een eigen „wakil” hebben.

De aanwijzing geschiedt practisch overal door het kamponghoofd zelf — waarbij overleg met de betrokken ingezetenen niet gebruikelijk is (anders: in Roempia, waar de bevolking zelf iemand kiest).

IV. Overzicht van het aantal zielen per kampong.

Wanoea	Totaal aantal zielen	Aantal	Gem. aantal zielen per kampong	Aantal zielen van de grootste kampong	Aantal zielen van de kleinste kampong
Sengkang	10.187	13	783	1450	339
Tempe	10.538	10	1053	2322	222
Tantjoeng	15.271	16	954	2064	292
Lowa	6.200	7	885	1345	375
Anabanoea	7.818	13	601	1025	298
Belawa Alaoe	15.942	12	1328	2893	322
Belawa Orai	7.500	9	833	1611	372
Gilirang	7.756	11	705	968	203
Roempia	6.400	6	1066	1481	548
Paria	12.841	15	856	1425	296
Akotengang	16.862	19	887	1932	106
Penrang	7.900	11	719	1101	379
Peneki	7.575	10	757	1466	375
Bola Lempong	10.828	15	721	189	34
Tosora	4.700	6	783	1311	462
Pamana	22.054	24	918	1965	86
Wage	9.912	8	1239	1685	669
Oegi	6.192	6	1034	557	45
Lioe	4.159	4	1039	1225	800
Pitoempanoeal	4.268	28	509	1025	120
Totaal	204.903	243	843		

Toelichtingen en opmerkingen.

1. Onder „kampong” wordt in dit en de volgende overzichten verstaan: het ressort van één kamponghoofd (gewoonlijk dus bestaande uit meerdere „nederzettingen”).
2. Onder „grootste” resp. „kleinste” kampong: de kampong met het grootste resp. kleinste aantal zielen (hier is dus niet gedacht aan territoriale uitgestrektheid).
3. Uit het overzicht blijkt allereerst, dat het zielental van de verschillende Wanoea's zeer uiteenlopend is — een omstandigheid, die voortvloeit uit het feit, dat in het algemeen de huidige Wanoea's zijn voortgekomen uit vroegere adatrechtelijke gezags-eenheden, die verschilden in territorialen omvang en in bevolkingsdichtheid.
4. Voorts blijkt, dat voor de onderscheiden Wanoea's ook het gemiddelde aantal zielen per kampong uiteenloopt.

Voor de geheele onderafdeeling is het gemiddeld zielental per kampong: 8 4 3 .

5. Ten slotte toont het overzicht — voor iedere Wanoea afzonderlijk en voor de geheele Onderafdeeling als zoodanig — zeer groote verschillen in zielental tusschen de grootste en kleinste kampongs aan. Op zich zelf is dit n.h.v. geen ongunstig teeken. Er kan b.v. uit blijken, dat het streven naar bestuursconcentratie niet zoover is gegaan, dat gewerkt werd naar een vooropgesteld schema, waarin een bepaald, hoog minimum-aantal zielen per kampong als eisch werd opgenomen, zooals dat elders wel gebeurd is.

6. Er rijzen n.a.v. dit overzicht 2 vragen:

a. zijn de groote kampongs niet te groot: en

b. „ „ kleine „ „ „ klein?

Het is uiteraard moeilijk te zeggen, wat de ideale grootte van een kampong is. Dat hangt af van allerlei factoren, als 1. terreingesteldheid, 2. verspreide of geconcentreerde samenwoning, 3. ontwikkelingspeil der hoofden e.d.

Een algemeene norm is dan ook m.i. niet aan te geven.

Voor Wadjo wijst de ervaring er op, dat van ernstige bezwaren, voortvloeiende uit het groote zielental van een aantal kampongs, niet gesproken kan worden. Een dringende reden tot verkleining van kampongs door splitsing bestaat er uit hoofde van practische overwegingen aldaar dan ook niet. (Buiten beschouwing gelaten worden hier de sociale gevaren, die op den duur uit klakkelooze samenvoegingen kunnen voortkomen.)

Ongetwijfeld moet deze gunstige toestand voor een goed deel worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat de onderafdeeling in een zoo groot aantal Wanoea's is verdeeld, aan het hoofd waarvan — met een enkele uitzondering — personen staan, die eenige — sommige zelfs: een goede — opleiding genoten en die alle beschikken over eenig administratief onderlegd personeel. Hierdoor kan de contrôle op en de hulp aan de kamponghoofden zoo intensief zijn, dat van deze zelf geen groote prestaties verwacht behoeven te worden. Zoo is b.v. de geheele belasting- en heeren-dienst-administratie geconcentreerd op het Wanoekantoor.

Evenmin als voor de maximum grootte van een kampong een norm is aan te geven, kan een grens naar beneden worden vastgesteld.

Kleine kampongs beteekent: veel hoofden — moeilijker contrôle — tragere bestuursvoering. Zoo daartegen dus geen overwegende

bezwaren bestaan, is de vorming van grootere kampongs uit praktische bestuursoverwegingen gewoonlijk aan te bevelen.

Intusschen brengt ongetwijfeld concentratie dikwijls gevaren met zich, die zich wellicht niet zoo dadelijk demonstreeren, maar zich toch op den duur bij de bestuursvoering doen gevoelen. Men kan in een historisch gegroeid organisme niet ongestraft maar ruwweg ingrijpen. Samenvoeging van thans nog als afzonderlijke bestuurs-eenheden bestaande kampongs zou dan ook m.i. niet mogen plaats hebben dan nadat — geval voor geval grondig zou zijn nagegaan, of daarmee niet aan het historisch geworden geweld zou worden aangedaan.

Het ligt buiten het bestek dezer beschouwing, hierop uitvoeriger in te gaan. Men behoeft echter nog geen adatmaniak te zijn om te betreuren, dat in de 30 jaren onzer vestiging in deze streken zoo-veel aan oude adat-instellingen zonder eenige waardeering werd over boord gezet en daaruit de overtuiging te putten, dat we met wat thans nog rest, voorzichtiger moeten te werk gaan.

V. Het bestuur over de kampong wordt gevoerd door het kamponghoofd.

Van een collegiaal bestuur is nergens sprake, al sluit dit nog niet in, dat ieder kepala kampong als dictator optreedt en geen ruggespraak houdt met verschillende personen binnen zijn gebied. Zoowel naar buiten als naar binnen echter is slechts de Kepala de bevoegde en verantwoordelijke persoon. Wel heeft hij een of meer zelfgekozen helpers, die naar beide zijden als zoodanig erkend worden, doch in deze lieden worden slechts plaatsvervangers van het kamponghoofd gezien, die hun bevoegdheden en verantwoordelijkheden aan hem ontleenen.

Aan het slot dezer verhandeling zal nog in het kort ter sprake gebracht worden de samenwerking, die er gewoonlijk tusschen de kamponghoofden en „kampongoudsten” bestaat, doch hier zij reeds opgemerkt, dat deze samenwerking aan het kampongbestuur niet de vorm van collegialiteit geeft.

Hieronder zullen thans allereerst eenige gegevens volgen m.b.t. de kamponghoofden.

VI. Het ontwikkelingspeil der kamponghoofden is over het algemeen laag tot zeer laag. De meesten hunner genoten geen enkele schoolopleiding. Enkelen schrijven het Latijnsche schrift en spreken Maleisch. Het meerendeel echter kent

slechts het Boegineesch schrift en de Boegineesche taal. Vandaar ook dat vele kamponghoofden — zooals nader zal blijken — zich doen bijstaan door jongelieden (gewoonlijk uit hun familiekring), die de volkschool doorliepen en die de taak van kampongschrijver vervullen. Ook tot de eenvoudigste administratie zijn de meeste kamponghoofden dan ook niet in staat zonder hulp van dergelijke schrijvers, wier ontwikkeling en belooning er echter ook weer niet naar is, om van hen hooge verwachtingen te koesteren.

VII. De „sociale standing” der kamponghoofden beoordeeld naar hun afkomst.

W a n o e a	de familie van huidig of vroeger Wanoeahoofd of van leden van het Zelfbestuur	de hogere standen (adel)	de betere families (geen adel)	de lagere standen
Sengkang	3	1	6	
Tempe	1	—	6	3
Tantjoeng	4	—	11	—
Lowa	2	—	5	—
Anaboea	6	—	6	—
Belawa Aloea	6	—	6	—
Belawa Orai	1	—	8	—
Gilireng	8	3	—	—
Roempia	3	3	—	—
Paria	12	—	3	—
Akotengang	5	—	14	—
Penrang	5	—	5	—
Peneki	1	4	5	—
Bola Lempong	7	—	7	—
Tosora	3	—	2	1
Pamana	4	2	12	6
Wage	1	4	3	—
Oegie	3	—	3	—
Lioe	2	—	2	—
Pitoempanoea	11	—	17	—
Totalen	88	17	121	10
In % v. h. totaal	37,3 %	7,2 %	51,2 %	4,3 %

Toelichtingen en opmerkingen.

1. Uit dit overzicht blijkt wel, dat vrijwel steeds de kamponghoofden gekozen worden uit personen, behorende tot de beste of

betere families. Bij de verkiezingen wordt steeds een duidelijke voorkeur getoond voor de kandidaten, die tot de „anak aroeng” (adel) behooren. Bij de Wanoeahoofden bestaat verder de neiging om zoons, broers of andere familieleden naar voren te schuiven, hetgeen trouwens past in het typisch oligarchisch regeeringsstelsel, dat nog in de Boegineesche Zelfbesturen bestaat en door de bevolking als vanzelfsprekend wordt aanvaard.

2. Ook de hoofden, voortgekomen uit de lagere standen, behooren nog tot de vrije families. Kepala's, voortgesproten uit vroegere slavenfamilies, komen niet voor.

3. Ongetwijfeld is voor de bestuursvoering bovengeschetste toestand een voordeel, aangezien hij een waarborg biedt voor de aanwezigheid van kamponghoofden, die reeds een zeker gezag over de bevolking bezitten. Daartegenover staat natuurlijk, dat een selectie naar kundigheid en ijver door deze voorkeur voor afstammelingen der betere families in het gedrang komt. Intusschen zou democratisering van het kampongbestuur in Westerschen zin zeker geen aanbeveling verdienen.

4. In dit verband zij verder nog opgemerkt, dat het voornaamste voordeel, aan de kamponghoofdverkiezingen verbonden, juist is, dat hoogerbedeelde voorkeur voor afstammelingen der betere families zich gemakkelijk kan uiten. Had benoeming der hoofden plaats zonder voorafgaande verkiezing, zoo zou het gevaar ontstaan, dat onder druk van het Europeesch Bestuur personen zouden worden aangewezen, die wat opleiding en kundigheden aangaat wellicht boven de huidige kepala's zouden uitsteken, doch die uit hoofde van hun geringe afkomst elk natuurlijk gezag over de ingezetenen zouden missen — een toestand die hier en daar in Nederlandsch Indië wordt aangetroffen en waaraan vele bezwaren zijn verbonden.

VII. De „sociale standing” der kamponghoofden beoordeeld naar hun economisch-finantieele omstandigheden.

Aantal kamponghoofden, behorende tot de: welgestelden	Aantal kamponghoofden, behorende tot de:	
	middelmatig goed gesitueerden	weinig of niets be- zittenden (gewone kampongpeil)
13	145	78
In % van het totaal 5,5 %	61,5 %	33 %

Toelichtingen en opmerkingen.

1. Uit dit overzicht blijkt allereerst, dat de welgestelden weinig gevoelen voor het kamponghoofdschap. Dit kan natuurlijk zijn oorzaak hebben in de omstandigheden, dat deze groep van personen kans ziet op andere wijze meer te verdienen en verder door de verzorging van eigen bezittingen te veel in beslag genomen wordt om nog tijd over te hebben voor de vele beslommeringen, aan het kamponghoofdschap verbonden.

Intusschen ziet men gewoonlijk, dat in de primitieve samenleving grootere waarde wordt gehecht aan sociaal aanzien dan aan economische voordeelen en dit zou doen verwachten, dat de geneigdheid om Kepala te worden bij de rijken grooter zou zijn, aangezien juist zij zich beter de weelde van een weinig voordeel opleverende functie kunnen veroorloven. De verklaring van het verschijnsel is vermoedelijk gelegen in de omstandigheid, dat het kamponghoofdschap weinig of geen sociaal aanzien schenkt.

Deze eerst na onze komst geschapen functie (zie het historisch overzicht) vindt haar oorsprong niet in de aloude traditie en dit doet haar sociale waarde in de oogen van een samenleving, die nog zoo goed als geheel door de traditie beheerscht wordt, uiteraard slechts gering zijn.

2. Dat het meerendeel der hoofden nog voorkomt uit de middelmatig goed gesitueerden moet waarschijnlijk toegeschreven worden aan een zekere selectie, onder de kandidaten toegepast. Over het algemeen letten de Wanoea-hoofden — die uiteraard bij de candidaatstellingen een groote rol spelen — wel degelijk op de economisch-finantieele positie der adspirant-hoofden. Ze hebben gewoonlijk een duidelijke voorkeur voor personen, waarvan gezegd kan worden dat zij „berada”. Vermoedelijk omdat bij deze de kans op fraudes geringer is en bovendien hoofden, die over eenige middelen beschikken, de belastinginning vergemakkelijken, doordat zij voor de armsten tijdelijk de belastingpenningen kunnen voorschieten (iets wat vrij geregeld schijnt voor te komen).

VIII. Beroepen, door de kamponghoofden uitgeoefend ten tijde van hun benoeming.

Aantal kamponghoofden, dat ten tijde hunner benoeming optrad als:

tani	visscher	handelaar	wakil kepala	schrijver, magang, man- doer e.d.
114	8	30	71	13
in % van het totaal				
48,3 %	3,4 %	12,7 %	30,1 %	5,5 %

Toelichtingen en opmerkingen.

1. Onder de „wakil Kepala” van de 4de kolom bevinden zich uiteraard velen, die een der in de kolommen 1 t/m 3 genoemde beroepen uitoefenden. Het wakil-kepalaschap is op zich zelf geen beroep. Intusschen werd deze groep afzonderlijk opgenomen om aan te toonen, dat het wakilschap dikwijls leidt tot het kepalaschap, al blijkt zulks geen regel te zijn en niet in alle wanoea's even frequent voor te komen.

2. Aangenomen mag worden dat bij de promotie van schrijver, magang of mandoer tot kamponghoofd (kolom 5) als regel protectie van het Wanoeahoofd een groote rol heeft gespeeld. Meerdere malen uitte zich de neiging om een magang tot kamponghoofd te bombardeerden in een gebied, waar hij in het geheel niet thuis hoorde. Het behoeft n.h.v. geen betoog, dat van dergelijke kamponghoofden — die bovendien meestal nog zeer jong zijn — weinig goeds valt te verwachten.

3. Uit het overzicht blijkt, dat het meerendeel der hoofden voortkomt uit de tani's, — een toestand, die voor een landbouwend land normaal en gunstig lijkt. De ex-handelaren vindt men voornamelijk in de Wanoea's, waar de handel een ruime plaats inneemt, hetgeen eveneens een normaal verschijnsel is. Dat zeer vaak wakil kepala tot kamponghoofd worden verkozen is al evenzeer een gunstig verschijnsel, omdat men daardoor hoofden krijgt, die met hun taak reeds vertrouwd zijn. Op grond van e.e.a. kan n.h.v. gezegd worden dat in dit opzicht de verkiezingen gewoonlijk leiden tot bevredigende resultaten.

IX. Tijd, gedurende welken de in functie zijnde kamponghoofden hun ambt bekleeden.

	Aantal kamponghoofden met een dienstdtijd van				
	minder dan 1 jaar	1 t/m 3 jaar	4 t/m 10 jaar	11 t/m 20 jaar	meer dan 20 jaar
	9	89	92	35	11
vacatures	4				
	13				
in % van het totaal	5,4 %	37 %	38,3 %	14,6 %	4,6 %

Toelichtingen en opmerkingen.

1. Opvallend is n.h.m.v. in dit overzicht hoe kort de diensttijd is van een zeer groot aantal kepala's (42,4 % heeft een diensttijd van minder dan 4 jaar). Hieruit vloeit voort, dat het aantal mutaties zeer groot moet zijn. Inderdaad heeft er een voortdurende wisseling van kepala's plaats. Het ontslag wordt soms op uit eigen initiatief voortkomend verzoek verleend; veel vaker echter op verzoeken, waar-toe de betrokkenen door de Wanoeahoofden of door het Zelfbestuur min of meer werden gedwongen. Gewoonlijk omdat de belasting slecht binnenkwam en/of de heerendienstplichtigen slecht uitkwamen. Want om belasting en rodi draait de geheele beoordeeling van de kamponghoofden. Of deze in andere opzichten goed of slecht voldoen, hun politioneele taak b.v. al dan niet naar behooren verrichten, al dan niet leiding weten te geven bij de landbouwwerkzaamheden enz. enz., daarop wordt minder gelet.

Hetgeen den nieuwkomer bij kennismaking met dezen toestand echter verwondert is, dat de kamponghoofden blijkbaar zoo gemakkelijk afstand doen van hun functie. Wie in sommige andere streken van Indië heeft gezien, hoe daar om het kepalaschap pleegt te worden gevochten — in figuurlijken zin meestal, doch niet zelden ook in letterlijken zin — begrijpt niet, waarom hier deze functionarissen zoo zonder eenig bezwaar zich terugtrekken. Ook hiervoor moet m.i. de verklaring gezocht worden in de omstandigheid, dat dit niet uit de traditie voortgekomen ambt weinig aanzien schenkt aan zijn bekleeder. Bij vacature blijkt ook geregeld, hoe weinig „lakoe” het kamponghoofdschap is. Men heeft gewoonlijk groote moeite om 2 of 3 kandidaten bij elkaar te krijgen, die — dikwijls nog met tegenzin — zich bereid verklaren de functie op zich te nemen. Nu moet ook worden toegegeven, dat het baantje weinig aantrekkelijks biedt, zoo het geen sociaal aanzien schenkt. Het is verre van een sinecure. Dag in dag uit wordt er een voortdurende druk op deze hoofden uitgeoefend om de hooge belastingen tijdig binnen te krijgen. Ettelijke malen in de maand moeten zij komen storten. Doorlopend worden ze lastig gevallen over niet uitgekomen heeren- en gemeentedienstplichtigen. Enz., enz..

2. Ik meen hier niet te behoeven aan te toonen, dat de onophoudelijke mutaties onder de kamponghoofden geen gunstigen invloed op de bestuursvoering kunnen hebben. Het bestuur zal n.h.v. goed doen in de toekomst te trachten het kepalaschap aantrekkelijker te

maken, b.v. door vermeerdering van de daaraan verbonden voordeelen.

Er is reeds een aanvang gemaakt om in die richting werkzaam te zijn, waarover nader bij het overzicht nopens de inkomsten dezer hoofden.

X. De leeftijd der kampong hoofden.

Aantal kampong hoofden met een geschatte leeftijd van:			
25 jaar of minder	26 t/m 35 jaar	36 t/m 50 jaar	meer dan 50 jaar
13	62	124	37
in % van het totaal			
5,5 %	26,3 %	52,5 %	15,7 %

Toelichtingen en opmerkingen.

Hoewel deze cijfers niet direct op een abnormalen toestand wijzen, is het aantal nog jeugdige of zeer jeugdige kampong hoofden toch aan den hoogen kant. In het algemeen verdienen jonge kampong hoofden zeker geen aanbeveling. Allereerst missen jeugdige hoofden de bezadigdheid en levenswijsheid, die hen tot „bapa kampong” moeten maken, maar bovendien geniet een zekere bejaardheid in de primitievere samenleving van nature een aanzien, dat het hoofd bij de bestuursvoering goed te pas komt.

Bij de Wanoeahoofden bemerkt men dikwijls de neiging om zeer jeugdige personen voor het kampong hoofdschap te pousseeren. Dit komt tot uiting in overzicht XI.

Vermoedelijk ligt de oorzaak hiervan in de volgende omstandigheden:

- een jong hoofd is afhankelijker van het Wanoeahoofd, dat daardoor tegenover jonge kepala's meer als dictator kan optreden dan tegenover oudere hoofden;
- de belasting-inning en regeling van de heeren- en gemeentediensten eischt vrij groote fysieke inspanning;
- magangs van Wanoekantoren e.d. helpt men gaarne aan het kepalabaantje.

Wil het kampong hoofdschap op den duur uitgroeien tot een functie, die aanzien geniet en waarop prijs wordt gesteld, zoo zal men n.h.v. moeten trachten te komen tot een toestand, waarbij de kepala's vrijwel alle behooren tot de groepen van personen, waarvan verwacht mag worden, dat zij als „bapa kampong” kunnen worden beschouwd. Daartoe zal o.m. noodig zijn:

- vermindering van het aantal mutaties;

- b. selectie van de kandidaten vóór de verkiezingen, gericht o.a. op uitschakeling van te jeugdige personen.

XI. Leeftijd der kamponghoofden bij de aanvaarding van hun ambt.

Aantal kamponghoofden met, ten tijde hunner dienst aanvaarding, een geschatte leeftijd van:

25 jaar of minder	25 t/m 35 jaar	36 t/m 50 jaar	meer dan 50 jaar
37	92	97	10
15,7 %	39 %	41 %	4,3 %

Toelichtingen en opmerkingen.

Uit dit overzicht treedt n.h.v. de neiging, om nog zeer jeugdige personen voor het kamponghoofdschap te pousseeren, duidelijk naar voren.

XII. Mate van toepassing van het erfelijkheidsbeginsel bij de verkiezing van kamponghoofden.

zoons zijn van hun voorgangers	Aantal huidige kamponghoofden, die: schoonzoons zijn van hun voorgangers	kleinzoons zijn van hun voorgangers	in andere familierelatie staan tot hun voorgangers	geen familie zijn van hun voorgangers
28	18	5	114	71
11,9 %	7,6 %	2,1 %	48,3 %	30,1 %

Toelichtingen en opmerkingen.

1. Het behoeft n.h.v. geen betoog, dat toepassing van het erfelijkheidsbeginsel bij de kamponghoofdbenoemingen op den duur leidt tot een versteviging van de positie der kepala's, anderzijds tot een grootere animo voor de functie. Is het voor een bepaalde familie traditie geworden, dat zij de hoofden van een zekere kampong levert, dan zal men het als een eere-kwestie gaan gevoelen, die traditie te handhaven. Kandidaten zullen dan gemakkelijker verkregen worden, eenmaal benoemde hoofden zullen er meer prijs op stellen het ambt te behouden.

De uitoefening van hun taak zal hun ook gemakkelijker vallen, aangezien de familie achter hen staat en zij bij de aanvaarding van de functie al reeds een op traditie gegrond gezag meebrengen.

Daartegenover staat natuurlijk het nadeel, dat selectie op schoolse opleiding en ontwikkeling in het algemeen moeilijker wordt.

N.h.v. kan dit nadeel echter zonder bezwaar aanvaard worden tegenover de geschetste voordeelen en zou het onjuist zijn deze

laatste op te offeren aan, in deze streken misplaatste, Westers-democratische leuzen. Men dient steeds in het oog te houden, dat traditie en persoonlijke verhoudingen in de primitievere samenleving meer tot de bevolking spreken dan rationeele regelingen en zakelijkheid.

2. Uit het overzicht blijkt, dat ook hier het traditionalisme bij de kamponghoofdverkiezingen reeds een rol van beteekenis speelt. Van de kepala's staan 70 % in eenige familierelatie tot hun voorgangers. De neiging, om bij het defungeeren van een hoofd iemand uit diens familiekring tot zijn opvolger te kiezen, verdient n.h.v. door Zelfbestuur gestimuleerd te worden.

XIII. Plaats van herkomst der kamponghoofden. Aantal kamponghoofden, dat:

W A N O E A	geboren is in de kampong, waar zij thans hoofd zijn	niet geboren is in de kampong, waar zij thans hoofd zijn	ten tijde hunner verkiezing woon- achtig was in de kampong waar zij thans hoofd zijn	ten tijde hunner verkiezing niet woonachtig was in de kampong, waar zij thans hoofd zijn
Sengkang	4	6	10	—
Tempe	4	6	9	1
Tantjoeng	12	3	15	—
Lowa	2	5	6	1
Anabanoea	3	9	9	3
Belawa Alaoe	6	6	10	2
Belawa Orai	6	3	6	3
Gilireng	7	4	11	—
Roempia	3	3	5	1
Paria	7	8	13	2
Akkotengang	9	10	17	2
Penrang	2	8	10	—
Peneki	4	6	10	—
Bola-Lemping	8	6	14	—
Tosora	1	5	4	2
Pammana	12	12	18	6
Wage	3	5	6	2
Oegie	3	3	5	1
Lioe	1	3	3	1
Pitoempanoea	21	7	21	7
Totalen	118	118	202	34
in % van het totaal	50 %	50 %	85,6 %	14,4 %

Toelichtingen en opmerkingen.

1. Het behoeft n.h.v. geen betoog, dat het in het algemeen gewenscht is het kamponghoofd te nemen uit de „rajat sedjati” (de autochthone bevolking) van de betrokken kampong. Volkomen onjuist is het te achten zoo tot kamponghoofd gemaakt worden lieden, die nimmer in hun a.s. kampong verbleven. Er kan op die manier geen band bestaan tusschen bevolking en hoofd en wanneer men in den kepala meer wenscht te zien dan een soort „mandoer belasting en rodi” moet een dergelijke band noodzakelijk worden geacht.

2. Uit het overzicht blijkt, dat zeer veel hoofden niet geboortig zijn uit hun kampong, terwijl 1/7 hunner daar ook niet verbleef ten tijde van de benoeming.

Gunstig is deze toestand op het eerste gezicht niet. Echter moet hierbij wel rekening gehouden worden met de volgende feiten:

- a. het overzicht geeft geen volledig beeld van den band uit dezen hoofde tusschen bevolking en hoofd, omdat onder hen, die opgenomen worden in de laatste kolom, er ongetwijfeld verschillende zijn, die vóór hun benoeming wel reeds een langeren of korteren tijd in hun later ressort woonden;
- b. toepassing van het erfelijkheidsbeginsel leidt er toe dat een elders (doch meestal in de buurt) wonend familielid van het vorig hoofd verkozen wordt, zoodat hier voor den ontbreken-den band, voortvloeiende uit de samenwoning, een andere in de plaats treedt.

XIV. Inkomsten der kampong hoofden.

Aantal kamponghoofden met (per jaar) inkomsten uit
collecteloan van:

minder	f 24.- t/m	f 60.- t/m	f 121.- t/m	f 180.- t/m	f 240.- t/m	f 360.-
dan f 24.-	f 60.-	f 120.-	f 180.-	f 240.-	f 360.-	
7	66	109	47	6	3	
in % van het totaal						
2,9 %	27,7 %	45,8 %	19,8 %	2,5 %	1,3 %	
	totaal 76,4 %			totaal 23,6 %		

Toelichtingen en opmerkingen.

1. Uit het overzicht blijkt wel, dat de geldelijke belooning van de hoofden gering is. Ruim $\frac{3}{4}$ hunner geniet minder dan f 10.— 's maands uit dezen hoofde, waarbij nog rekening gehouden moet

worden met de omstandigheid, dat zij een deel dezer inkomsten gewoonlijk nog afstaan aan hun helper, waarover nader.

2. Naast de inkomsten uit collectieloon genieten de meeste hoofden nog andere inkomsten in geld, b.v. de z.g. „tjappasompa” bij huwelijken van hun onderhoorigen, „wang tana” bij begrafenissen, opbrengsten uit z.g. „arawang tana” bij begrafenissen, opbrengsten uit z.g. „aradjangrechten” (apanages), e.d.

Onder deze zijn slechts de opbrengsten uit de „aradjang” — vischplaatsen der Tempesche hoofden blijkbaar van belang (gemiddeld per kepala f 110,— 's jaars). De overige beloopen gemiddeld per hoofd slechts een bedrag van f 5.— tot f 30.— 's jaars.

3. De inkomsten in natura zijn evenmin groot. Uit „aradjang”-sawahs worden slechts in één Wanoea inkomsten van eenig belang genoten (in geld omgerekend: $\pm$ f 33.— gemiddeld per hoofd per jaar). Hier en daar wordt arbeid verricht op de sawahs of tuinen van de hoofden, terwijl verder nog voorkomt een aandeel in het geslachte vee en in de gevangen visch, doch slechts sporadisch en zonder dat zulks de inkomsten der hoofden wezenlijk beïnvloedt.

Hoewel, naar deze inkomsten, de kamponghoofden uiteraard nog wel allerlei andere, niet in geld te waardeeren, voordeelen trekken uit hun functie, moet toch in het algemeen aangenomen worden, dat het totaal der diverse vormen van belooning gering is in verhouding tot de gepresteerde diensten. Daarop wijst ook de omstandigheid, dat er — zooals reeds hierboven gezegd — voor de vervulling van het ambt slechts zeer geringe animo bestaat.

In verband daarmee verdient het n.h.v. dan ook aanbeveling te trachten de inkomsten van de kamponghoofden op regelmatige wijze op te voeren. Een eerste begin is daarmee gemaakt, doordat in eind 1936 begonnen werd met den aanleg van „aradjang-tuinen” voor een aantal der verdienstelijke hoofden (voorloopig 2 per Wanoea). Deze tuinen zullen in gemeentedienst — onder leiding en toezicht van den Landbouwvoorlichtingsdienst — worden ontgonnen en beplant met bamboe, kapok, vruchtboomen e.d., al naar de streek mogelijk of gewenscht maakt. Zij zullen daar een oppervlakte hebben van 1 HA. Wanneer ieder jaar voortgegaan wordt met den aanleg van een aantal dier tuinen — aangenomen dat blijkt, dat dit systeem succes belooft zal wellicht daardoor het kepalaschap aan aantrekkelijkheid winnen en in aanzien stijgen.

XV. Aantal helpers der kampong hoofden.

Wanoea	Aantal kampong- hoofden	Aantal „wakil- kepala”	Aantal „Sareang”	Aantal andere helpers	Toelichtingen op voorgaande kolom
Sengkang	10	10	14	8	„soeroehan”
Tempe	10	10	12	8	„
Tantjoeng	16	16	27	16	schrijvers
Lowa	7	7	13	5	„
Anabanoea	13	16	18	6	„
Belawa Alaoe	12	16	30	12	„
Belawa Orai	9	12	18	18	„soeroehan” of schrijvers
Gilirang	11	11	15	—	„
Roempia	6	6	13	11	„ „ „
Paria	15	17	22	14	schrijvers
Akkotengang	19	19	39	38	schrijvers en „soeroehan”
Penrang	11	11	13	31	als boven
Peneki	10	23	10	10	schrijvers
Bola Lempong	15	20	22	16	„
Tosora	6	6	10	—	„
Pamana	24	24	47	—	„
Wage	8	8	16	—	„
Oegie	6	9	10	8	„soeroehan”
Lioe	4	10	14	5	„
Pitoepanoea	28	25	38	16	„soeroehan” en schrijvers
Totalen	240	276	401	222	

Toelichtingen en opmerkingen.

1. Over de taak der verschillende helpers zal hieronder nog afzonderlijke gesproken worden.
2. Uit het overzicht blijkt, dat het aantal helpers in de verschillende Wanoea's nog al uiteenloopt. Terwijl regel is, dat ieder kamponghoofd één „wakil” heeft, komt het voor, dat één hoofd over twee of meer van deze helpers beschikt. Gewoonlijk is dat het geval in kampongs, die bestaan uit een groot aantal afzonderlijke nederzettingen. In eenige daarvan is dan een „wakil” gevestigd.
3. De plaats gehad hebbende bestuursconcentratie in aanmerking genomen, kan het aantal helpers (899 tegenover 240 hoofden — een verhouding dus van 3,7 : 1) niet als overdreven groot worden beschouwd.

XVI. De „Wakil kepala”.

Deze hoofden worden niet officieel benoemd door Zelfbestuur of Bestuur, doch verkrijgen niettemin een zekere erkenning, doordat zij de facto aanvaard worden als de officieele vertegenwoordigers van de kamponghoofden. Dit past geheel in het in de Boegi-

neesche landen gebruikelijke systeem van erkend wakilschap, hetgeen ook toegepast wordt door en m.b.t. de hoogere hoofden. (echtgenooten van vrouwelijke hoofden, zoons, schoonzoons en andere familieleden van Aroe's e.d. ziet men daar geregeld als „wakil” optreden, niet zelden in die mate, dat het eigenlijke hoofd volkomen op den achtergrond treedt).

Zij worden gekozen door den kepala zelf, soms in overleg met het Wanoeahoofd, soms echter ook zelfs zonder dat. In enkele Wanoea's heeft overleg plaats met de bevolking of met de kampongoudsten.

Gewoonlijk zijn zij familie van het betrokken kamponghoofd, hetgeen voor de hand ligt, aangezien dit zelfs in de eerste plaats een keuze doet.

In het algemeen kan aangenomen worden, dat slechts wanneer de kepala geen voor de functie geschikte familieleden heeft, iemand buiten zijn familiekring wordt gekozen.

Zij blijven in dienst, zoolang zij zelf en/of de kepala dat wenschen. Een enkele maal wordt door toedoen van het Wanoeahoofd of Zelfbestuur een „wakil” „ontslagen” wegens gebleken tekortkomingen.

De t a a k v a n d e n „w a k i l” is het best te omschrijven als het spiegelbeeld van de taak van het kamponghoofd zelf. De „wakil” kan den kepala in al diens bevoegdheden vertegenwoordigen. Slechts wordt bij de storting van gelden de aanwezigheid van het hoofd zelf geëischt, behoudens onder zeer bijzondere omstandigheden.

De voordeelen, aan het wakilschap verbonden, zijn niet geregeld. Zij zijn dan ook voor de verschillende Wanoea's zeer uiteenlopend. Gewoonlijk betaalt de kepala de belasting zijner „wakil”, die bovendien zijn vrijgesteld van heeren- en gemeentediensten. Daarenboven krijgt de „wakil” hier en daar een deel van het collectieloon. Elders geeft de kepala hen af en toe een douceurtje.

XVII. De „S a r e a n g”.

Deze personen kunnen niet als hoofden worden beschouwd. Zij zijn a.h.w. beambten van het kamponghoofd, die hen zelf kiest, gewoonlijk in overleg met het Wanoeahoofd. De functie van Sareang staat in den regel laag aangeschreven — vandaar dat gewoonlijk slechts lieden van lagere afkomst zich ervoor beschikbaar stellen. Meestal zijn de sareangs dan ook geen familieleden van den kepala. Uitzonderingen hierop komen echter voor.

Een officieele regeling van zijn inkomsten bestaat niet. Hij is vrij van heeren- en gemeentediensten. In meerdere Wanoea's krijgt hij na de oogst 1 „ikat" (bos) padi van iederen sawah-eigenaar-kampongingezetene, die geen karbouwen gebruikte en 2 ikat van hen, die wel karbouwen gebruikten bij de sawahbewerking, hier en daar krijgt hij een deel van het collecteloon — soms ook een douceurtje bij huwelijken en begrafenissen. Overigens is hij afhankelijk van de vrijgevigheid van het kamponghoofd.

XVIII. De andere helpers van het kamponghoofd.

Ook deze helpers zijn zelf geen hoofden en worden, als beambten van den kepala, door dezen zelf gekozen, al komt daarbij overleg met Wanoeahoofd en bevolking somtijds voor. Gewoonlijk kiest het hoofd zijn schrijver uit zijn familieleden, mits zich daaronder personen bevinden, die eenige schoolopleiding genoten. De „soeroehan" worden met opdrachten en oproepingen uitgezonden of treden op als volgeling van het hoofd, als deze belasting int, heerendiensten regelt, enz.. Niet zelden wordt daarvoor speciaal iemand uitgekozen, die over een groote mond en lichaamskracht beschikt om den recalcitranten schrik in te boezemen. Hun belooning is niet geregeld en hangt van de vrijgevigheid van het hoofd af. Iedere kepala mag er 1 tot 3 van dergelijke helpers op nahouden-, die vrijgesteld zijn van heeren- en gemeentediensten. Soms betaalt het hoofd hun belasting.

XIX. De „kampongoudsten".

Uit het onder paragraaf II gegeven beknopte historisch overzicht bleek, dat oudtijds het kamponghoofd in huidige vorm niet bestond en het gezag in de nederzettingen werd uitgeoefend door verschillende andere adat-dignitarissen, wier invloed na onze komst in Wadjo — althans naar buiten — belangrijk verminderde. Het was echter niet aan te nemen, dat in de ruim 30 jaar onzer vestiging in die streken, geheel een einde zou zijn gekomen aan het door deze personen vroeger uitgeoefende gezag, al vond dat dan ook geen of weinig officieele erkenning meer. Uit het onderzoek is inderdaad ook gebleken, dat nog steeds de matjowa's, oeloenang e.d. een rol spelen in het innerlijke leven van de kleine gemeenschapjes. Nog steeds ziet men de „kampongoudsten" onder diverse benamingen en in verschillende opzichten optreden als helpers en raadslieden van kampong- en Wanoeahoofden.

Als groep in het algemeen aangeduid met de verzamelnaam

van „orang toewa”, behoeven zij, die daartoe gerekend worden te behoreen, niet beslist naar leeftijd oud te zijn; als criterium geldt eerder het bezit van levenswijsheid en -ervaring, een bezadigd oordeel („pikiran toea”) en een behoorlijke afkomst. Wie beschouwd worden als te behoreen tot de orang toewa-toewa van een kampong, staat uiteraard gewoonlijk niet vast (hoewel het voorkomt, dat het oeloeanangschap erfelijk is). Dit is trouwens typisch in overeenstemming met de denkwijze der primitieve volken. Bepaalde personen hebben nu eenmaal een zeker de factogezag en men analyseert niet de oorsprong daarvan, doch aanvaardt het — dikwijls in veel sterkere mate dan het goed geregelde en vastgelegde gezag van allerlei functionarissen.

Ook in Wadjo merkt men het verschijnsel op, dat wanneer de orang toewa-toewa zich eenmaal accoord verklaard hebben met een bepaalde maatregel, niemand er meer aan denkt zich daartegen te verzetten. Het is dan ook een gelukkig verschijnsel, dat praktisch overal zoowel de Wanoea als de kamponghoofden nog steeds contact zoeken met de kampongoudsten — niettegenstaande het Europeesch Bestuur over het algemeen niets schijnt gedaan te hebben om dit in de hand te werken — integendeel, door het scheppen en naar voren schuiven van het instituut der kamponghoofden en door een negatie van veel, wat op de adat berustte, eigenlijk er naar gestreefd heeft — hetzij dan bewust of onbewust — om aan het gezag van oeloeanangs, matjowa's e.d. een einde te maken.

Ook hier ziet men verder, dat speciaal de jeugdige kamponghoofden een geringere neiging tot overleg met de orang toewa toewa vertoonen dan de oudere. Een reden te meer, om de verkiezing van jonge kepala's tegen te gaan.

In bijna alle Wanoea's is het nog gebruikelijk, dat de kepala's Vrijdags na de „sembahjang Djoemahat” samenkomen met de kampongoudsten en bovendien deze samenroepen, als er iets gewichtigs of bijzonders te bespreken valt.

Tot de kampongoudsten worden medegerekend te behoreen de „moskeebeambten” als de imam, bidal e.d.

Als speciale taak hebben de kampongoudsten nog steeds het bevorderen van minnelijke schikkingen tusschen de ingezetenen, wanneer deze met elkaar in conflict komen. Voorts worden zij in meerdere Wanoea's betrokken bij de politionele taak der hoofden, doordat zij bij belangrijker misdrijven medewerken aan de opsporing van de daders.

Een gewichtige rol spelen de orang toewa-toewa bij de landbouw. Zij bepalen wanneer met de sawahbewerking, het planten e.d. zal worden begonnen. Verder vindt men in vele kampongs nog een speciale persoon — tot de kampongoudsten behorende — die als regelaar bij den landbouw optreedt („patjowa paddare“, „matjowa panggaloeng“, „matjowa pallaonroema“, „mado“, „poewa matjowa“). Voorts hier en daar een regelaar speciaal voor visscherijbelangen („matjowa pakodja“).

De beamingen, waarmee de kampongoudsten plegen aangeduid te worden zijn de volgende:

oeloeanang,	tomatjowa-tjowa,	inataoe,
indo anang,	anang,	indo taoe,
matjowa,	pabitjara,	taoe matjowa.
anang matowa,	matowa,	

Het is bij het onderzoek wel gebleken, dat de meeste Wanoea-hoofden nog doordrongen zijn van de noodzakelijkheid, om bij de bestuursvoering rekening te houden met deze, met feitelijk gezag bekleede, personen. N.h.v. ligt het op den weg van het Bestuur het contact en overleg met de kampongoudsten zooveel mogelijk te bevorderen, o.m. door bij tournee's in de kampong zelf in dat opzicht een goed voorbeeld te geven.

P. S. J. ABLIJ.